

 ispitni centar
**PRAVA
MJERA
ZNAJKA**

DRŽAVNO TAKMIČENJE 2020.

SREDNJA ŠKOLA, I i II RAZRED

ISTORIJA

Autorka/autor testa

Recenzentkinja/recenzent

Podgorica, 20..... godine

UPUTSTVA ZA TAKMIČARE:

- svi takmičare počinju rad na testu u isto vrijeme i u istoj prostoriji,
- svaki takmičar sjedi sam u školskoj klupi,
- test traje sat i po (90 minuta),
- zabranjeno je lažno predstavljanje takmičara,
- zabranjeno je korišćenje mobilnih telefona tokom rada na testu,
- zabranjeno je pričati sa drugim takmičarima dok test traje,
- na klupi takmičar može da ima samo odštampan test sa pitanjima, hemijsku olovku (jednu u rezervi),
- kontrolori na testu mogu takmičarima dozvoliti da na klupi drže flašu sa vodom i papirne maramice ako procijene da je to neophodno,
- test se popunjava isključivo hemijskom olovkom (plavo ili crno mastilo),
- zabranjeno je prepravljavanje već datih odgovora, jednom upisani odgovor ili zaokruženi odgovor ne smije se prepravljati, u slučaju da se to uradi odgovor neće biti priznat,
- prije početka testa kontrolor je dužan da takmičarima saopšti pravila rada na testu i ponašanja u učionici,
- kontrolor upisuje poene i vrši druge intervencije prilikom ocjenjivanja testa hemijskom olovkom (crveno mastilo).

Dragi takmičari,

prije početka izrade testa pažljivo pročitajte svako pitanje, potom ih rješavajte.

Želimo Vam puno uspjeha u radu.

Pitanja za test iz istorije za 2020. godinu.

1. Dopuni rečenicu tačnim odgovorima na praznim linijama:

Najznačajnije praistorijsko nalazište u Crnoj Gori je **Crvena stijena** (1) zapadno od Nikšića. Jedini očuvani praistorijski crteži na teritoriji Crne Gore nalaze se u pećini (okapini) **Lipci** (2) kod Risna. Najstariji poznati metalni predmet pronađen na teritoriji Crne Gore je **metalna sjekira** (3), otkrivena u mjestu **Tuzi** (4).

(4 boda)

2. Dopuni rečenicu tačnim odgovorima na traženim linijama:

Osnivačem istorije smatra se **Herodot** (1), koji je autor djela **Istorija grčko- persijskih ratova (priznaju se i odgovor: Istorija ili Grčko- persijski ratovi)** (2). Osnivačem istorijske kritike smatra se **Tukidid** (3), pisac djela **Peloponeski rat**(4).

(4 boda)

3. Prirodna bogatstva i povoljan geografski položaj drevne Mesopotamije bili su povod čestih osvajačkih pohoda pa je teritorija Mesopotamije bila u sastavu većeg broja moćnih država.

Tvoj zadatak je: da hronološkim redosledom, pored rednog broja u lijevoj koloni, upišeš početna slova ispred naziva država datih u desnoj koloni, koje su vladale Mesopotamijom.

Napomena: zbog većeg broja država date su samo najznačajnije države koje su vladale teritorijom Mesopotamije u Starom vijeku.

1. b	a) asirsko carstvo
2. a	b) akadsko carstvo
3. e	c) makedonsko carstvo
4. d	d) persijsko carstvo
5. c	e) Novo vavilonsko carstvo

(4 boda)

4. Stari Grci i Rimljani su imali mnogobožачku religiju. Tvoj zadatak je: da pored brojeva i naziva božanstava u lijevoj koloni upišeš početna slova ispred tačnih odgovora iz desne kolone. Napomena: jedan pojam iz desne kolone je višak tj. ne odgovara pojmu iz lijeve kolone.

1. Merkur - b	a) rimska boginja lova
2. Hera - c	b) rimski bog trgovine
3. Had - e	c) grčka boginja neba i zaštitnica braka
4. Neptun - d	d) rimski bog mora
	e) grčki bog podzemnog svijeta

(4 boda)

5. Stari Grci su imali veoma dobro razvijenu kulturu i umjetnost.

Tvoj zadatak je: da pored naziva književnih djela upišeš imena njihovih autora.

- a) *Antigona* - **Sofokle** ;
- b) *Okovani Prometej* - **Eshil** ;
- c) *Ifigenija na Tauridi* - **Euripid** ;
- d) *Žene u narodnoj skupštini* **Aristofan** ;

(4 boda)

6. Pažljivo pročitaj tekst.

“Kad ćete, dakle, Atinjani, kad ćete učiniti ono što treba? Šta još da se desi? ‘Kad zaboga bude nužda’. No zašta treba smatrati to što se sada događa? Ja bar mislim, da za slobodne ljude nema veće nužde, nego što je sramota zbog svog rđavog položaja. Ili vi hoćete da tumarate i da jedan drugog zapitkujete: ‘Šta je novo?’ Ta može li biti šta novije, nego da stranac jedan Atinjane savlađuje i da stvari helenske raspravlja?” ...
Napomena: Ovaj javni govor uputio je 351. p.n.e jedan čuveni atinski besjednik želeći da ukaže na dramatičan trenutak u kome su se našli grčki gradovi pred opasnošću od gubitka nezavisnosti od strane jedne države koja je spremala vojni pohod na njih. Tvoj zadatak je da odgovoriš na postavljena pitanja:

- a) Ko je tvorac ovog govora (besjede)? - **Demosten** ;
- b) Protiv kojeg vladara su upućeni ovaj i slični govori (besjede)?- **Filip II Makedonski** ;
- c) Kako su nazivani ovakvi govori (besjede)?- **Filipike** ;
- d) U kojoj bici su Grci doživjeli konačan poraz i pokorili se državi na čije namjere je ukazivao atinski besjednik sa početka teksta? – **Heroneja 338 p.n.e. (priznaje se I odgovor samo Heroneja**

(4 boda)

7. Rimaska država je bila jedna od najmoćnijih i teritorijalno najprostranijih država antičkog svijeta, ostvarenih velikim vojnim pobjedama. Tvoj zadatak je: da hronološkim redosledom poređaš događaje upisujuću pored rednih brojeva u lijevoj koloni početna slova navedenih događaja iz desne kolone.

1. - b	a) proglašenje Carstva
2. - f	b) drugi punski rat
3. - d	c) ubistvo Julija Cezara
4. - c	d) formiranje Prvog trijumvirata
5. - a	e) definitivna podjela Rimskog carstva na Istočno i Zapadno
6. - e	f) Spartakov ustanak

(5 bodova)

8. Dopuni rečenicu traženim odgovorima.

Na teritoriji Crne Gore najznačajniji rimski arheološki lokalitet je antičko naselje **Duklja**(1) kod Podgorice. Status municipijuma dobila je u **I vijeku p.n.e.** (2) vijeku. U Risnu su očuvani ostaci rimske vile sa mozaikom koji prikazuje rimskog boga **Hipnosa** (3). Na rijeci **Moštanici** (4) kod Nikšića nalazi se most iz rimskog perioda II-III v. koji je kasnije obnavljan i dorađivan.

(4 boda)

9. Pažljivo pročitaj tekst.

“Ja, vladar najmoćnijeg hrišćanskog Carstva zapadne Evrope, prvog od pada Rimskog carstva, želeći da obnovim i ujedinim sve teritorije nekadašnjeg jedinstvenog Rimskog carstva, nudim tebi, carici najmoćnijeg hrišćanskog carstva na Istoku, da zaključimo brak i time objedinimo naše svete krune, i vratimo hrišćansku moć na prostore nekadašnje svete Imperije. Time bismo prekinuli naše rasprave i sukobe oko prava jedinog nasleđa rimskih careva, izazvane mojim krunisanjem od strane pape”.

Napomena: iako se radi o izmišljenom tekstu, on opisuje stvarne događaje i planove dvije države i dva vladara (cara i carice) koji su se sukobili oko prava na nasleđe rimskih careva kao predstavnike dvije tada najmoćnije hrišćanske države Evrope srednjeg vijeka. Tvoj zadatak je: upiši odgovore na linijama:

- kako se zove car hrišćanskog carstva zapadne Evrope?- **Karlo Veliki** ;
- kako se zove carica hrišćanskog carstva istočne Evrope? – **Irina Isavrijska** ;
- koje godine je krunisan za cara vladar carstva zapadne Evrope?- **800 g.** ;
- koje godine je sklopljen mir između dvije države kojim su regulisani dotadašnji sukobi oko prava na nasleđe rimskih careva?- **812**;

(4 boda)

10. Srednjovjekovna franačka država, koja je mijenjala svoj teritorijalni opseg, imala je više dinastija koje su vladale državom.

Napomena 1: jedna od dinastija je započela svoju vladavinu u periodu srednjeg vijeka a nastavila je i nakon 1492. kada počinje period Novog vijeka. I tu dinastiju treba računati kao dio srednjovjekovne hronologije vladanja dinastija.

Napomena 2: jedna dinastija iz desne kolone ne pripada uopšte srednjovjekovnoj hronologiji, tj. višak je.

Tvoj zadatak je: da hronološkim redosledom na praznim linijama lijeve kolone iza rednih brojeva upišeš početna slova ispred naziva dinastija iz desne kolone:

1. - d	a) dinastija Valoa
2. - c	b) dinastija Burbona
3. - e	c) dinastija Karolinga
4. - a	d) dinastija Merovinga
	e) dinastija Kapeta

(4 boda)

11. Islam se kao religija ustanovio u VII vijeku. Zahvaljući arabljanskim osvajanjima širio se islam ali i arabljanska kultura na teritorijama Bliskog i Srednjeg istoka, u Sjevernoj Africi i na Pirinejskom poluostrvu.

Tvoj zadatak je: da dopuniš rečenice tačnim odgovorima:

“Hidžra” se dogodila **622** god. (1). Muhamedovi nasljednici nosili su titulu **kalife** (2) u svojstvu vjerskih i političkih vođa. Prestonica arapske države do sredine VIII v. bila je u gradu **Damasku**(3). Arabljani su 718 g. izveli neuspješnu opsadu Carigrada koji je odbranjen zahvaljujući i vizantijskom tajnom oružju poznatom pod nazivom **grčka vatra** (4). Sveta knjiga islama naziva se **Kuran** (5).

(5 bodova)

12. Pažljivo pročitaj tekst:

“Boreći se sa francuskim kraljem za Normandiju i Anžu, koje sam nesrećnim porazima izgubio, bio sam prinuđen razrezati nove poreze kako bih opremio vojsku za novi pohod u Francusku. Nažalost, moji naponi nijesu podržani već su baroni, koji su izbjegli rat i ostali na sigurnom u Engleskoj, podigli pobunu, optužujući me da nezakonito sakupljam nove poreze i da ne dajem nikakve slobode stanovništvu Engleske. Sada, ovdje blizu Vindzora Ja darujem pobunjenim baronima svekolike slobode kakve ne postoje nigdje drugo u Evropi XIII vijeka.”

Napomena: iako je tekst izmišljen on opisuje stvarne događaje i razloge koji su u Engleskoj rezultirali objavljivanjem jednog značajnog dokumenta, prvog takve vrste u srednjovjekovnoj Evropi.

Tvoj zadatak je: da odgovoriš na postavljena pitanja:

- kako se zvao engleski kralj koji je vladao početkom XIII v?- **Jovan (Džon) bez zemlje Plantagenet (priznaće se i ako se samo odgovori Jovan bez zemlje) ;**
- kako se zvao francuski kralj koji je osvojio od Engleza Normandiju i Anžu?- **Filip II Avgust Kapet (priznaće se i ako se odgovori: Filip II ili Filip II Kapet) ;**
- kako se zvao dokument koji se pominje u tekstu donijet od strane engleskog kralja? Velika povelja slobode ;
- koje godine je objavljen dokument? – **1215** .

(4 boda)

13. Srednjovjekovni život Srbije u doba dinastije Nemanjića obilježen je razvojem feudalnih odnosa, koji su podrazumijevali strogu društvenu hijerarhiju i odnose među stanovništvom, što se vidi i u tekstu *Dušanovog zakonika* iz XIV v.

Tvoj zadatak je: da na praznim linijama povežeš odgovarajuće pojmove iz lijeve kolone sa objašnjenjima iz desne kolone, upisujući početna slova ispred pojmova iz desne kolone.

Napomena: jedan pojam iz desne kolone je višak, ne odgovara datim pojmovima u lijevoj koloni.

1) otroci - e	a) feudalčeva nasledna svojina
2) baština - a	b) zanatlije
3) sokalnici - b	c) vlasi
4) meropsi - d	d) zavisni zemljoradnici
	e) robovi

(4 boda)

14. Pažljivo pročitaj tekst:

„Sa ovog svetog koncila u Klermonu, Ja papa duhovni vođa hrišćanski, upućujem opšti poziv svim hrišćanima da se okupe i krenu u svetu misiju koja stoji pred nama. Iako smo nedavno imali neslaganja i sukoba sa Carigradskom patrijaršijom koji su podijeli našu svetu Crkvu, ne možemo se oglušiti o pozive vizantijskog cara Aleksija I da mu pomognemo u borbi protiv nevjernika koji su zagospodarili svetim mjestima, i koji nakon bitke kod Mancikerta prijetu daljim pohodima na tlo Vizantije. Sa dubokim uvjerenjem da činimo pravedno djelo krenimo već narednog proljeća u ispunjenje svete misije.”

Napomena: iako se radi o izmišljenom tekstu on opisuje stvarne događaje sa jednog crkvenog koncila u Francuskoj koji je pokrenuo istorijski proces koji će biti okončan nakon više ratova krajem XIII v.

Tvoj zadatak je: da na praznim linijama upišeš tražene odgovore.

- a) kako se zvao papa koji je inicirao sabor u Klermonu? – **Urban II**;
- b) kako se naziva događaj koji je tada iniciran? – **Prvi krstaški rat**;
- c) koje godine počinje taj događaj? – **1096**;
- d) kojoj vizantijskog dinastiji pripada car Aleksije I? – **Komnin**
- e) koje godine se dogodila bitka kod Mancikerta? – **1071**.

(5 bodova)

15. Srednjovjekovna evropska kultura i umjetnost nije bila razvijena na nivou grčke i rimske antičke kulture i umjetnosti ali je ipak dala neka vrijedna djela književnosti, umjetnosti i arhitekture. Srednjovjekovna kultura bila je pod uticajem hrišćanske crkve i njenih dogmi.

Tvoj zadatak je: da zaokružiš tačne odgovore:

- a) trubaduri su srednjovjekovne zanatlije? **T - N**,
- b) putopisac Marko Polo je autor djela *Čuda svijeta*? **T - N**,
- c) spjev *Pjesma o Rolandu* opisuje pohod ritera protiv Arabljana na tlu Španije?
T - N,
- d) gotika je prvi definisani pravac srednjovjekovne evropske umjetnosti?
T - N.

(4 boda)

16. Dopuni tekst tačnim odgovorima:

Miroslavovo jevanđelje je granički spomenik samostalnog razvoja zetske književnosti. Pisan je ćirilicom na staroslovenskom jeziku na bijelom **pergamentu** (1), krajem **XII v.** (2), najvjerovatnije u manastiru **Sv. Petra** (3) u Bijelom Polju. Minijature *Miroslavljevog jevanđelja* su izazvale čuđenje u naučnom svijetu jer su urađene u stilu **romanike** (4).

(4 boda)

17. Dopuni tekst tačnim odgovorima:

Katedrala Sv. Tripuna, završena 1166., je prvi izraziti spomenik **romaničke** (1) arhitekture u Crnoj Gori. To je **trobrodna** (2) bazilika, koja je prvobitno imala i kupolu a koja kasnijim rekonstrukcijama nije obnovljena. Nakon oštećenja pretrpljenih u zemljotresima, katedrala je prvom rekonstrukcijom 1584-1613., u arhitekturi dobila elemente **renesanse** (3), a drugom rekonstrukcijom 1671-1683., dobila je u arhitekturi elemente **baroka** (4).

(4 boda)

18. Tursko carstvo je od sredine XIV v. pa do kraja XV v. pokorilo većinu hrišćanskih država na Balkanskom poluostrvu. Tvoj zadatak je: da hronološkim redosledom pored rednih brojeva u lijevoj koloni upišeš početna slova ipsred ponuđenih događaja iz desne kolone.

1. -b	a) bitka na Marici
2. -c	b) osvajanje Galipolja od strane Turaka
3. -a	c) osvajanje Jedrena od strane Turaka
4. -d	d) bitka kod Nikopolja
5. -f	e) osvajanje Bosne od strane Turaka
6. -e	f) konačno osvajanje srpske despotovine od strane Turaka

(5 bodova)

19. U turskom srednjovjekovnom carstvu bili su razvijeni feudalni odnosi i u njemu odgovarajuće državno uređenje. Tvoj zadatak je: da na praznim linijama lijeve kolone upišeš početna slova ispred pojmova iz desne kolone koja odgovaraju njihovom značenju.

Napomena: jedan pojam iz desne kolone je višak.

1. has - c	a) mali zemljišni posjed
2. beglerbegluk - e	b) mali kovani novac
3. timar - a	c) sultanov posjed
4. porta - d	d) Vlada
5. šerijat - f	e) administrativno-teritorijalna jedinica
	f) zakon zasnovan na Kuranu

(5 bodova)

20. Na praznim linijama upiši tačne odgovore u vezi sa srednjovjekovnom bosanskom državom:

Prvi značajni bosanski vladar bio je ban **Kulin** (1). U vrijeme vladavine **Stjepana II Kotromanića** (2) počeo se kovati prvi novac. Grad Kotor je ušao u sastav bosanske države **1385** god. (3). Kralj Tvrtko I je osnovao današnji grad Herceg Novi **1382** god. (4). Tvrtko I se **1377** god. (5) proglasio "kraljem Srbije, Bosne, Dalmacije, Hrvatske i Primorja".

(5 bodova)

21. Vladari dinastije Nemanjića bili su poznati ktitori brojnih manastira. Tvoj zadatak je: da pored naziva crkava i manastira upišeš imena vladara koji su bili njihovi ktitori ili su podignuti za vrijeme njihove vladavine.

- a) Manastir Gračanica - **kralj Milutin**
- b) Manastir Žiča - **kralj Stefan Prvovjenčani**
- c) Manastir Sopoćani – **kralj Uroš I**
- d) Manastir Đurđevi stupovi kod Novog Pazara – **župan Stefan Nemanja**
- e) Manastir Dečani – **kralj Stefan Dečanski**
- f) Manastir Sv. Arhanđeli kod Prizrena – **car Dušan**

(6 bodova)

22. Dubrovačka republika imala je državno-administrativno uređenje koje je u mnogome naslijeđeno iz vremena dok je Dubrovnikom upravljala Venecija 1204-1358. Tvoj zadatak je: da na praznim linijama upišeš tačne odgovore.

Iako je knez bio predstavnik vrhovne vlasti, stvarni nosilac državnog suvereniteta i vrhovne vlasti bio je organ pod nazivom **Veliko vijeće** (1), skupština punoljetnje muške vlastele koja se sastajala jednom mjesečno. Ono je biralo članove drugih organa: **Malo vijeće** (2) i **Vijeće umoljenih** (3) poznatog i kao senat.

(3 boda)

23. Za vrijeme dinastije Balšića u Zeti je funkcionisalo je oko 20-ak crkava i manastira u basenu Skadarskog jezera, od čega se Balšićima pripisuju četiri. Na praznim linijama dopuni tekst traženim odgovorima.

Manastir Beška čine dvije crkve: crkva Sv. Đorđa čiji je ktitor najvjerovatnije **Đurađ II Stracimirović Balšić** (1) i crkva Sv. Bogorodice, čiji je ktitor njegova žena **Jelena Balšić** (2) koja je u njoj i sahranjena. Najstarije i najveće manastirsko naselje na Skadarskom jezeru bilo je kod današnjeg sela Ostrosa u Krajini, poznato kao Prečista Krajina sa crkvom Uspenja Bogorodice. Nakon XI v. prvi put se pominje u jednoj povelji Balše III. Zanimljiva je zbog toga što se u njoj arhitekturi uočavaju tri stila izgradnje i to: **svetogorski** (3), **primorski sa gotikom** (4) i **raški** (5).

(5 bodova)

